

ERILINE MAJA

EXCEPTIONAL HOUSE

Hagumäe talu teine elamu Tsitre külas Kuusalu vallas

Heiki Pärdi

Hagumäe talu elamu-suvemaja. Foto: Heiki Pärdi, 2005.

Hagumäe elamu esikülg klaastrepikojaga. Foto: Heiki Pärdi, 2012.

Eestis täiesti ainulaadse, rohkete ehistega kaunistatud puidust maja ehitas oma kodutalu Hagumäe (ka Ägumäe, dokumentides esinevad läbisegi mõlemad nimevariandid) õuele peremehe Ludvig Obergi vanem vend Joosep (1874–1930). Nurgakivi olevat ta pannud majale 31. oktoobril 1914 – päeval, mil sündis vennapoeg Hugo, kellest sai kuulus orelikunstnik Hugo Lepnurm. Väärrib märkimist, et Joosep toetas tublisti ka oma vennapoja muusikaõpinguid.

Joosep Oberg ehitas maja tasapisi kuni 1924. aastani. Algul mõtles ta selle teha mesilaste tarbeks – et oleks koht, kuhu tarud talveks külmavarju tõsta. Sellest jäi hoonele külge nimi *mesimaja* (koduses kõnepruugis *messen*). Maja on ehitatud kolmes järgus, perepärimuse järgi kasutanud Joosep selleks peamiselt merest korjatud ajupuitu.

Eialgu oli hoones vaid üks tuba (4 × 4 m) ja põhja pool väike köök (2 × 4 m). Ent varsti jäi maja väikeseks ning Joosep ehitas läänepoolsele küljele juurde suure toa ehk *saali*, mille pikkus on 8 m. Koos sellega ehitati hoone põhjapoolsesse otsa veranda, mida kutsuti *klaasmajaks*. Hiljem tehti lõunapoolsesse otsa juurde veel üks tuba ning

koos sellega esiküljele samas stiilis eest lahtine, kauni kaarja avaga klaastrepikoda. Maja lõunapoolsesse otsa ehitati teisele korrusele lahtine katusega rõdu, mida piiras samasugune pulkrinnatis nagu põhikorruse rõdu põhjapoolses otsas. Saetud pitskaunistused oli Joosep lisanud hoonele alles pärast maja valmimist.

Kauni maja ehitaja ja omanik Joosep Oberg oli juba maast-madalast armastanud puutööd ja nikerdamist. Täiskasvanuna sai temast paadimeister ja osav peentisler. Muuhulgas oli ta osalenud praeguseks hävinud Tsitre suvemõisa ümberehitamisel, tema nikerdatud olevat olnud nn suvesalongi ümbritsenud sambad. Ka olevat ta töötanud Tsitre suvemõisa Väike-Tsitre karjamõisa hoone ehitamisel. Viimasel oli mitmeid detaile, mida esineb ka Hagumäe maja juures, sealhulgas rippuvad saepitsilised ehislauad katuseviilul. Hoones on säilinud ka Joosepi enda valmistatud ühtses stiilis sisustus ja mööbel.

1960. aastail ehitati hoone mansardkorrus ümber, et kohandada see professor Hugo Lepnurme suvekorteriks. Selle käigus ehitati kinni maja lõunaotsas mansardkorrusel asunud lahtine rõdu. Hiljem on ehitatud katuseuuk ja lihtsustatud akende raamijaotust. Aastail 2009–2013 remonditi Hagumäe elamut Säästva Renoveerimise Infokeskuse juhitud projekti raames. 2014. aastast on rahvusromantilise välisilmega maja ehitismälestisena riikliku kaitse all (registri nr 30228).

Hagumäe elumaja väljendab värvikalt Kuusalu rannarahva avatud meelelaadi. Üksildase asukoha tõttu metsarikas Tsitre külas ei ole seda ainulaadset hoonet juhuslikul möödasõidul võimalik näha, seda tuleb eraldi otsida.

Hagumäe elamu-suvemaja põhjapoolne ots. Foto: Heiki Pärdi, 2005.

Kirjutis põhineb autori välitöödel kogutud andmeil.

Hagumäe farmhouse in Tsitre village, Kuusalu parish

Joosep Oberg (1874–1930), a boat master and a fine cabinetmaker, built a wooden house, decorated with elaborate ornamentation, which is completely unique in Estonia, on his homestead in Hagumäe (Ägumäe). He is said to have laid the cornerstone for the house on 31 October 1914, the day his nephew Hugo was born, who later became Hugo Lepnurm, the famous Estonian organist.

Joosep Oberg gradually built the house until 1924. Initially, it was designed for the bees, i.e. to be a place where their hives could be sheltered for the winter. Based thereon, the building started to be called the *honey house*. According to family tradition, it was mainly constructed of driftwood gathered from the sea.

Initially, the building only had one room (4 × 4 m) and a small kitchen (2 × 4 m). But soon it turned out the house was too small and a large room or hall was added on the west side and a glass veranda on the north end. Later, another room was built on the southern end, and a glass staircase with an arched opening was built at the front. On the south side of the house, an open balcony with a roof and wooden balustrade was built on the second floor. After the building was completed, Joosep Oberg added sawn lattice decorations. The uniformly styled furnishings and furniture designed by him have also survived.

Between 2009 and 2013, the Hagumäe house was renovated as part of a project led by the Information Centre for Sustainable Renovation. Since 2014, the house has been under protection as a national building monument.